

שם המרצה: פרופ' רבקה תובל-משיח

שם הקורס: נרטיב, זהות ומצבי דחק

קוד קורס: 60-530-01

סוג הקורס: פרקטיקום

שנת לימודים: תשע"ט **סמסטר:** שנתי **היקף שעות:** 2 ש"ש.

א. מטרת הקורס:

מטרות על- המטרה המרכזית של הקורס הינה לאפשר למשתתפים הכרות מעמיקה ומעשית עם תכנון, ביצוע וכתובה של מחקר עצמאי. בשנה הקרובה הקורס יתמקד בהתמודדות אישית עם מצבי משבר הנגרמים מחולי ודחק. מטרת ספציפיות- הסטודנטים יכירו לעומק את תחום המחקר הפסיכולוגי על זהות, ועל התמודדות זהותית עם דחק, חולי ומשבר, וכן את המתודולוגיה האיכותנית, ואת המחקר הנרטיבי בפרט. השיעורים הראשונים בסמסטר הראשון יסקרו את מושג הזהות, כולל הגדרתו והתפתחותו בחשיבה הפילוסופית והפסיכולוגית, וכן התפתחותו במעגל החיים. בעיקר נתמקד באתגרים הזהותיים במצבים של דחק, משבר, וחולי. כמו כן, נכיר את המתודולוגיה האיכותנית למחקר, ובפרט את המחקר הנרטיבי. אלו ישמשו לצורך התשתית התיאורטית והמתודולוגית של המחקרים שיבוצעו.

ב. תיאור הקורס:

בחלק הראשון של הקורס, התיאורטי, נעסוק באופנים בהם אינדיבידואלים מבנים לעצמם זהות ותחושת עצמי. נתחיל בהגדרת מושג הזהות והתפתחותו בחשיבה הפילוסופית והפסיכולוגית, וכן התפתחותו הפסיכולוגית במעגל החיים. נדון במושגים מרכזיים כגון: העצמי, הבנייה תרבותית, עבודת-זהות, הבניית העצמי בעידן הפוסט-מודרני, ועצמי פרטי מול חברתי. נדגים כמה סוגיות הקשורות להיבטי זהות משמעותיים בתקופתנו, (למשל, זהות מגדרית, זהות מינית, וזהות בעידן הווירטואלי, היבטים חברתיים של זהות), ובעיקר נתמקד באתגרים הזהותיים במצבים של דחק משבר, וחולי, והקשריהם החברתיים, והתרבותיים. במסגרת הקורס נבחן את הסוגיות התיאורטיות דרך ייצוגיהן במגוון פרויקטים של העצמי, בין היתר באתרי אינטרנט, ובהקשר למחלות (גופניות ונפשיות) ומצבי משבר שונים. מושג מפתח עבורנו יהיה חוויות החולי (illness narratives), המתייחס לאופן בו מתארים אנשים את מחלותיהם, את ההתמודדות עימם. דרך אלו, נבחן את הקשר בין סיפורי המחלה והטענות הזהותיות שהם טוענים. בנוסף לפן התיאורטי, נלמד על הגישה האיכותנית (ספציפית- הנרטיבית) למחקר בפסיכולוגיה, ונעסוק בסוגיות אלו ומתודולוגיות הקשורות למחקר אמפירי על חוויות וסיפורי חולי. חלק מהקורס יוקדש ללימוד שיטות לראיון, ולהתנסות ממשית בראיון עומק.

לאחר הרקע התיאורטי, יעבדו הסטודנטים בזוגות על פרויקט המחקר שלהם, שבמהלכו יחקרו את חוויית ההתמודדות עם מצבי דחק או חולי. במהלך העבודה על המחקר, יש להגיש דו"חות התקדמות, שיכללו את הצעת המחקר, ודו"ח התקדמות במחקר. הקורס בנוי כך שבחלק מהשיעורים תהיה הוראה פרונטלית, חלק מהשיעורים יוקדשו לפגישות אישיות שלי עם הסטודנטים לצורך הנחיה בעבודת המחקר ובחלקם תהיה עבודה עצמאית על המחקר. בהמשך השנה, בסמסטר השני, יציגו הסטודנטים את המחקר במצגת בכיתה ומאמר נלווה לדיון בכיתה. מצגת המחקר תוגש בשיעור האחרון של הקורס, ועבודת המחקר חודש לאחר סיום הקורס.

תכנית כללית (שימו לב שיתכנו שינויים בלו"ז, ע"פ ההתקדמות)

מס' השיעור	נושא השיעור	הערות
1-4	מבואות תיאורטיים - מושג זהות	
	התפתחות ההתייחסות לזהות במדעי החברה ופסיכולוגיה, השיח הפסיכולוגי והסוציולוגי על זהות, זהות ומשפחה	כיתתי
5-6	מחקר איכותני: תיאוריה ומתודולוגיה	
7-13	פגישות אישיות	אישי
סמסטר שני		
1	הנחיות לקראת ביצוע המחקר	
2-9	ביצוע המחקר	הנחיות אישיות שיעור 5: הגשת דו"ח התקדמות
10-13	הצגת המחקר בכיתה, וסיכום	

ג. דרישות קדם: אין

ד. חובות / דרישות / מטלות:

משתתפי הקורס חייבים בהשתתפות קבועה ומעורבות פעילה, הצגת רפרטים בכיתה, ומילוי מטלות הקריאה. מטרת הקורס היא לאפשר דיון אינטראקטיבי, והוא אינו מיועד להיות הרצאה פרונטלית בלבד. לכן, תלמיד/ה שיעדר מהשיעור מעל 2 פעמים לא יקבל ציון לקורס. לקראת תום הסמסטר הראשון (במועד שאודיע בכיתה) - כל זוג צריך להחליט על נושא המחקר שלו, ועל מתודת המחקר המרכזית. בנוסף - כל זוג מציג היבט תיאורטי מאחד המאמרים שנקרא. בתחילת הסמסטר השני (שיעור 5) - תתבקשו למסור ד"וח התקדמות, שיכלול עד 2 עמודים של דיווח - כוללת נושא, אוכלוסית מחקר רצויה, שאלות מחקר טנטטיביות, ורשימה ביבליוגרפית ראשונית (הכוללת 8-10 פריטים). רק לאחר אישור ההצעה ניתן יהיה לבצע את המחקר. בנוסף, לקראת אמצע-סוף הסמסטר השני כל צמד יתבקש להציג רפרט על נושא המחקר. הרפרט יכלול דיון ביקורתי קצר (10-15 דקות) סביב מאמר אחד הקשור לנושא העבודה לפני הכיתה. הנחיות מפורטות להכנת הרפרט ינתנו בכיתה ובמפגשי ההנחיה. הציון הסופי לקורס יורכב מהנוכחות, קריאת המאמרים וההשתתפות, כולל הגשת דו"חות ההתקדמות והצגת הרפרט (40%), והעבודה הסופית (60%).

ה. מרכיבי הציון הסופי :

1. רשימת קריאה:

שימו לב- חלק מפרטי הקריאה יועברו לאתר המתקשב של הקורס, וניתן יהיה להורידם משם. לגבי פריטים אחרים, יעשה מאמץ לסרקם ולהעלותם כקבצי PDF. שאר הפריטים נמצאים בספריות האוניברסיטה. מלבד זאת, במהלך הקורס, ובהתאם להחלטות על נושא המחקר, יתכן ואפנה לקריאה נוספת של מאמרים או כתבות הרלוונטיים לנושא הקורס.
הפריטים המסומנים בכוכבית הם קריאת חובה.

רקע: זהות ועצמי- התפתחות המושג והגדרות

*Baumeister, R.F. 1987. How the Self Became a Problem: A Psychological Review of Historical Research. *Journal of Personality and Social Psychology* 52(1): 163-176.

*Cushman, P.1990. Why the Self is Empty: Toward a Historically Situated Psychology. *American Psychologist* 45 (5):599-611.

McAdams, D.P. (1997). The case for unity in the (post)modern self: A modest proposal. In: R.D. Ashmore & L. Jussim (Eds.). *Self and Identity- Fundamental Issues*. P. 46-80. New York, NY: Oxford University Press.

Rosenberg, S. (1997). Multiplicity of selves. In: R.D. Ashmore & L. Jussim (Eds.). *Self and Identity- Fundamental Issues*. P.23-45. New York, NY: Oxford University Press.

Gergen, K.J., 1991. *The Saturated Self*. New York: Basic Books

Howard, J.A. 2000. Social Psychology of Identities. *Annual Review of Sociology*, 26, 367-393.

* Tuval-Mashiach, R. (2006). "Where is the story going?" Narrative forms and identity construction in Life stories of Israeli Men and Women. *The Narrative Study of Lives Series*, 249-268.

מחקר איכותני ונרטיבי:

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005). Introduction: The discipline and practice of qualitative research. In N. K. Denzin, & Lincoln, Y. S. (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (pp. 1-32). Thousand Oaks, Ca: Sage.

שלסקי, ש. ואלפרט, ב. (2007). דרכים בכתיבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבנייתה כטקסט. תל אביב: מכון מופ"ת. (פרק 7: עמ' 209-233).

Creswell J. W. (2007). *Qualitative Inquiry and research design: Choosing among five traditions* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. (ch. 4: Five qualitative approaches to inquiry, pp. 53-84).

מחקר נרטיבי

- * תובל-משיח, ר. וספקטור-מרזל, ג. (בדפוס). מבוא: מחקר נרטיבי – הגדרות והקשרים. בתוך ר. תובל-משיח וג. ספקטור-מרזל (עורכות), *מחקר נרטיבי: תיאוריה, יצירה ופרשנות*. ירושלים: מאגנס ומופ"ת.
- * ספקטור-מרזל, ג. (בדפוס). מגישה נרטיבית לפרדיגמה נרטיבית. בתוך ר. תובל-משיח וג. ספקטור-מרזל (עורכות), *מחקר נרטיבי: תיאוריה, יצירה, פרשנות*. ירושלים: מאגנס ומופ"ת.

Chase, S. (2005). Narrative inquiry: Multiple lenses, approaches, voices. In N. K. Denzin, & Lincoln, Y. S. (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (pp. 651-680). Thousand Oaks, Ca: Sage.

ספרים ומאמרים על התמודדויות עם מחלות שונות

- *Crossley, M.L. 1999. Stories of Illness and Trauma Survivors: Liberation or Repression? *Social Science & Medicine* 48 (11): 1685-1695.
- Crossley, Michelle L., and Crossley, Nick. 2001. "‘Patient’ Voices, Social Movements and the Habitus: How Psychiatric Survivors ‘Speak Out’". *Social Science & Medicine* 52(2):1477–89. *EJOURNAL*
- * Hurwitz, b., Greenhalgh, & Skultans, V. (2004). *Narrative Research in Health and Illness*. Oxford, UK: Blackwell Publishing.
(לא צריך לקרוא את כל הספר, אומר בכיתה מה נקרא).
- Little, Miles, Jordens, C.F, Paul, Kim, Montgomery Kathleen, Philipson, Bertil, 1998. "Liminality: A Major category of the experience of cancer illness". *Social Science & Medicine* 47(10):1485-94. *EJOURNAL*
- Pennebaker, J. & Keough, K.A. (1997). Revealing, organizing and reorganizing the self in response to stress and emotion. In: R. J. Contrada & R.D. Ashmore (Eds.). *Self, Social Identity and Physical Health*. P. 101-124. New York, NY: Oxford University Press.
- *Riessman, Catherine K., 2002. "Illness Narratives: Positioned Identities". Invited annual lecture, Health Communication Research Centre, Cardiff University, Wales, UK, May. *Google Scholar*
- Riessman, Catherine K., 1990. "Strategic Uses of Narrative in the Presentation of Self and Illness: A Research Note". *Social Science & Medicine* 30:1195-1200. *EJOURNAL*
- Thomas, Carol, 2010. "Negotiating the Contested Terrain of Narrative Methods in Illness Contexts". *Sociology of Health & Illness* 632(4): 647–660. *EJOURNAL*
- Yoshida, Karen K., 1993. "Reshaping of Self: A Pendular Reconstruction of Self and Identity among Adults with Traumatic Spinal Cord Injury". *Sociology of Health & Illness* 15(2):217-43.

שיח מחלה באינטרנט

- Hardey, M. (2002). "The Story of my Illness: Personal Accounts of Illness on the Internet". *Health*, 6(1): 31-46
- Seale, C. Ziebland, S, Charteris-Black, J. (2006). "Gender, Cancer Experience and Internet Use: A Comparative Keyword Analysis of Interviews and Online Cancer Support Groups". *Social Science & Medicine* 62:2577-2590.EJOURNAL
- Rose, N.1996. *Inventing Ourselves: Psychology, Power and Personhood*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Seale, C., Charteris-Black, J., MacFarlane, A. and McPherson, A. (2010). Interviews and Internet Forums: A Comparison of Two Sources of Qualitative Data. *Qualitative Health Research* 20(5) 595-606.EJOURNAL

סופיות החיים

- וולף, מ. (2012). חיים שראוי לסיימם. ניו יורק מגזין, 20.9.2012
- ג'יימסון, ק.ר. (2011). דבר לא נותר כשהיה- התמודדות אישית עם אבל ויגון. תל אביב: הוצאת מטר.

צמיחה בעקבות חולי, ומציאת משמעות

- Tedeschi, R.G., and Calhoun, L.G., (2004). Posttraumatic Growth: Conceptual Foundations and Empirical Evidence. *Psychological Inquiry*, Vol. 15, No. 1, 1-18
- *Linley, P. A., & Joseph, S. (2004). Positive change following trauma and adversity: A review. *Journal of Traumatic Stress*, 17, 11-21.
- * Park, C., & Ai, A. (2006). Meaning making and growth: New directions for research on survivors of trauma. *Journal of Loss & Trauma*, 11, 389-407.

בין החולה ומשפחתו לצוות הרפואי

Charon, Rita, 2006. "The Patient, the Body, and the Self". Pp. 85-104 in *Narrative Medicine: Honoring the Stories of Illness*. NY: Oxford University.

נוי, ב. (2009) זמן שאול. בן שמן: הוצאת מודן. מבוא ופרק ראשון (1-33).

שורצמן, א. (2007). רופא לבן, אלים שחורים. ירושלים: אריה ניר.